

BIBLIOTHEEK

ONDERZOEKSGIDS

Deze onderzoeksgids geeft je toegang tot de collectie van de bibliotheek van Het Scheepvaartmuseum. Het biedt informatie over hoe je kan ontdekken wat er zich in de bibliotheek bevindt en wat er over de collectie is geschreven. Er wordt een aantal catalogi en andere naslagwerken opgesomd waarbij steeds is aangegeven wat het belang is voor de bibliotheek van Het Scheepvaartmuseum. Deze lijst vermeldt daarbij ook enkele publicaties die wellicht wat verouderd zijn maar nog steeds van waarde zijn voor onderzoekers.

De catalogus van de collectie is samen met die van vele andere maritieme musea te vinden op www.maritiemdigitaal.nl. Van de grote maritieme musea, waaronder Het Scheepvaartmuseum, zijn hier ook de bibliotheekcollecties doorzoekbaar. Heb je een vraag over onze collectie, stuur een e-mail naar bibliotheek@hetscheepvaartmuseum.nl.

Samengesteld door Diederick Wildeman

HET
SCHEEP
VAART
MUSEUM

1.1 Geschiedenis van het museum en naamsveranderingen

Het museum is in 1916 opgericht door een vereniging, de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. Vanaf 1922, de datum van de opening van het gebouw, tot 1975 was deze vereniging ook organisatie die het museum, het Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum exploiteerde (afkorting NHSM en sinds de jaren negentig van vorige eeuw meestal VNHSM).

Het Scheepvaartmuseum is een aantal keren gereorganiseerd en daarbij van naam veranderd. Het is voor onderzoekers daarom niet altijd duidelijk of het om dezelfde collectie gaat. In 1973 verhuisde het museum van de Cornelis Schuytstraat (niet ver van het Concertgebouw) naar 's Lands Zeemagazijn aan het Kattenburgerplein. In 1975 werd het museum een Rijksmuseum. De Vereeniging gaf de collectie in bruikleen aan het Rijk en hield als belangrijkste taak het verschaffen van de financiële middelen voor de uitbreiding van de verzameling. Het museum werd nu het Rijksmuseum Nederlands Scheepvaart Museum (afkorting vaak RNSM en soms NSM).

In 1997 werd het museum door het Rijk verzelfstandigd. Sindsdien is de naam Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam (afkorting meestal NSA). De collectie bleef een bruikleen van de Vereeniging aan het Rijk, maar werd door het Rijk in beheer gegeven aan de Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam.

Het museum heeft tot de jaren negentig geen officiële Engelse benaming gehad. Sinds deze tijd wordt het meestal aangeduid als Netherlands Maritime Museum (soms met Amsterdam als toevoeging). In 2006 is als 'vertaling' officieel National Maritime Museum Amsterdam ingevoerd. In november 2010 is het museum wederom van naam veranderd. Het is nu: Het Scheepvaartmuseum. In niet-Nederlandse teksten wordt ook Het Scheepvaartmuseum gebruikt. Als verklaring – dus niet als vertaling – kan National Maritime Museum Amsterdam worden toegevoegd.

Het museum heeft lang geen officiële afkorting gehad zodat er in publicaties een brede waaier aan afkortingen werd en wordt gebruikt. Sinds het midden van de jaren negentig is NSA het meest gebruikelijk. Sinds november 2010 is dus de afkorting voor het eerst vastgesteld als: HSM.

Men dient nu voor ogen te houden dat het bij de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum, het (Rijksmuseum) Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, Het Scheepvaartmuseum, Netherlands Maritime Museum Amsterdam en National Maritime Museum Amsterdam, steeds om dezelfde collectie gaat.

1.2 Algemeen over Het Scheepvaartmuseum en collectie

H. Hazelhoff Roelfzema, met bijdr. van S. de Meer (e.a). *Roeien met de Riemen. 75 jaar Vereeniging Nederlandsch Historische Scheepvaart Museum*. Amsterdam, Otto Cramwinkel, 1991.

Geschiedenis van het museum en de collectie tot 1991, behandelt tevens 75 topstukken uit de collectie.

1.3 Jaarverslagen 1916-1989

Jaarverslag van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum Amsterdam, 1916-1989.

De jaarverslagen tot 1989 geven een overzicht van de aanwinsten van elk jaar en daarbij een aantal grotere artikelen over belangrijke stukken en aanwinsten van Het Scheepvaartmuseum. In de bibliotheek van het museum is een index op de jaarverslagen aanwezig. Vanaf 1990 is er alleen een zakelijk jaarverslag. Vanaf 1991 publiceert het museum jaarboeken (zie bijlage achterin).

1.4 Mededelingenblad

Zeemagazijn. Nieuwsbrief van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. 1975 – heden

Dit blad bevat mededelingen over tentoonstellingen, evenementen, belangrijke aanwinsten en korte artikelen over collectiestukken. Het blad is niet geïndexeerd.

1.5 Archief Museum

L.M. Blaisse *Het archief van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum Amsterdam*, Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, 2001.

Archiefinventaris betreffende stukken vanaf de oprichting van de Vereeniging in 1916 tot en met 2001. Dit bedrijfsarchief bevindt zich in Het Scheepvaartmuseum Amsterdam. Dit archief is alleen op aanvraag toegankelijk.

2.1 Zoeken via Maritiem Digitaal

De gehele bibliotheekcollectie van Het Scheepvaartmuseum is doorzoekbaar op www.maritiemdigitaal.nl. De bibliotheekcollectie is niet opgenomen in de Nederlandse Centrale Catalogus (Picarta) en daarmee ook niet in WorldCat. In de toekomst wil het museum overigens ook op zijn eigen website de collectiedatabase doorzoekbaar maken.

2.2 Locatie en raadpleging bibliotheek

De bibliotheek bevindt zich in het hoofdgebouw, het Zeemagazijn, direct aan de binnenplaats van het museum. De toegang is gratis. De boeken en andere stukken kunnen ter plekke worden geraadpleegd. Er is geen uitlening. Verdere informatie voor openingstijden etc. zie www.hetscheepvaartmuseum.nl/bibliotheek

2.3 Omvang en onderdelen

Voor 1850

De bibliotheekcollectie bevat enerzijds een *museale bibliotheekcollectie van vóór 1850* en omvat circa 17.000 titels. Deze bevinden zich in het depot Behouden Huys en zijn alleen op aanvraag voor onderzoekers raadpleegbaar. Ze kunnen in de bibliotheek in het Zeemagazijn en in andere gevallen in het depot worden geraadpleegd. Op www.hetscheepvaartmuseum.nl/onderzoek is een aanvraagformulier te vinden. Deze collectie bevat oude drukken, handschriften, archieven en bedrijfsdrukwerk. Voorlopig zijn handschriften, bedrijfsdrukwerk en sommige archieven nog onderdeel van de bibliotheekcollectie. In de toekomst zullen deze mogelijk worden overgebracht naar de objectencollectie van Het Scheepvaartmuseum, omdat deze items dan beter ontsloten kunnen worden.

Na 1850

Anderzijds is in de bibliotheek een *collectie van boeken en tijdschriften van na 1850* toegankelijk. Dit zijn circa 40.000 items.

2.4 Onderdelen van de bibliotheekcollectie

Museale bibliotheekcollectie (vóór 1850) in depot	
Museale boeken (signaturen Mm, Mg, Me, Mk, Me)	ca. 8.000
Manuscripten (signatuur Hs)	ca. 3.000
Bedrijfsdrukwerk (signatuur Doc)	ca. 4.500
Archieven (signatuur Arch)	ca. 1.500
Niet-museale collectie (na 1850) in bibliotheek	
Boeken en tijdschriften (plaatscodes verwijzen naar thematische rubrieken 1 t/m 20)	ca. 40.000
Totaal (het aantal banden ligt veel hoger: circa 67.000)	ca. 57.000

2.5 Het belang van de bibliotheekcollectie

De collectie van de bibliotheek is van internationaal belang voor de bestudering van de Nederlandse maritieme geschiedenis. De collectie over de geschiedenis van de Nederlandse overzeese aanwezigheid (Nederlands-Indië en de West) tot ca. 1950 is van groot belang. De collectie op het gebied van navigatie is de belangrijkste en meest omvangrijke ter wereld. De bibliotheek heeft een zeer goede verzameling gedrukte werken op het gebied van de Nederlandse scheepsbouw van de zeventiende tot en met het begin van de twintigste eeuw.

De collectie van buitenlandse werken over scheepsbouw is eveneens uitstekend. De grote aandacht die het museum vele decennia aan geografie en cartografie heeft gegeven, heeft geresulteerd in een van de belangrijkste internationale bibliotheken op het gebied van reis- en landbeschrijvingen van de vijftiende tot de negentiende eeuw.

Behalve Nederlandse teksten en hun vertalingen is de collectie buitenlandse reisverslagen (Engelsen, Fransen, Portugezen, Spanjaarden) van een hoog niveau. De collectie tijdschriften en periodieken (ca. 650 tijdschrifttitels en 350 jaarboeken en jaarverslagen) bevat een schat aan informatie en loopt van de achttiende tot de eenentwintigste eeuw.

2.6 Algemeen over de bibliotheek

Diederick Wildeman 'Het Nederlands Scheepvaartmuseum en Ernst Crone. Het samengaan van een privé- en museumverzameling' In: *Jaarboek van het Genootschap voor Bibliofielen* Jrg. 9 (2001) p. 161-179.

Het artikel is tevens een geschiedenis van de bibliotheek.

2.7 Gedrukte publicaties

Gehele bibliotheek:

W. Voorbeijtel Cannenburg, *Catalogus der Bibliotheek. Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum*. Amsterdam, z.n., 1960. 2 delen.

De catalogus bevat de stand van 1958 en omvat ca. 15.000 titels. Deze catalogus wordt in veel veiling- en antiquariaatscatalogi geciteerd, gewoonlijk als Cat. NHSM.

Deelcollecties van de bibliotheek:

Hubert J.M.W. Peters, *The Crone Library. Books on the art of navigation left by Dr. Ernst Crone to the Scheepvaart Museum in 1975 and books on the same subject acquired by the museum previously ...* Nieuwkoop, De Graaf, 1989.

Bevat zeer uitvoerige, chronologisch geordende, beschrijving van 1223 nrs. De boeken van 1483-1846 (885 nrs.) zijn volgens de analytisch-bibliografische methode beschreven. De latere volgens de ISBD-regel. Bevat een biografie van Crone en bibliografie van boeken, artikelen van zijn hand (109 nrs.), een catalogus van Crones instrumentenverzameling en een korte geschiedenis van de navigatie met de nadruk op de verschenen boeken. Bevat registers op auteur of hoofdwoord, uitgever, boekbinder e.d., plaats van uitgave, illustratoren en dichters (in het voorwerk)

en enkele andere indexen. De catalogus is een bibliografisch standaardwerk op het gebied van boeken over navigatie, globes en oude astronomie.

Verzameling Mensing in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam. Amsterdam, Frederik Muller & Co., 1923-1925.

De catalogus bevat 2825 nummers waarvan een klein aantal door Mensing in bruikleen was gegeven en die later door hem zijn terugtrokken. De meeste werden, na het overlijden van Mensing in 1936-1937, samen met andere stukken uit zijn boekenbezit door Sotheby's in Londen geveild.

'Nederlandsche Bibliographie van Scheepsbouw en Tuigkennis 1565-1900' In: W. Voorbeijtel Cannenburg *Beschrijvende catalogus der Scheepsmodellen en scheepsbouwkundige teekeningen 1600-1900*. Amsterdam, Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum, 1943. p. 162-177.

Vermeldt tevens prentseries met afbeeldingen van schepen en de belangrijkste aanwezige handschriften. Boeken die niet aanwezig zijn in de collectie worden als zodanig vermeld.

Garrelt Verhoeven, Piet Verkruijsse *Jovrnael ofte Gedenckwaerdige beschryvinghe vande Oost-Indische Reyse ...* descriptieve bibliografie Zutphen, Walburg Pers Uitvoerige bibliografie van alle uitgaven van het journal van Bontekoe. Tot ca. 1830 worden van de edities de bekende exemplaren vermeld en beschreven, waaronder de 36 verschillende edities aanwezig in Het Scheepvaartmuseum

→ **Verder kan men nagaan of een bepaald boek in de collectie aanwezig is via bibliografieën en boeken als:**

John Landwehr, ed. by Peter van der Krogt, *VOC. A Bibliography of publications relating to the Dutch East India Company 1602-1800*. Utrecht, H&S, 1991.

Deze bibliografie vermeldt in de meeste gevallen het exemplaar in de bibliotheek van Het Scheepvaartmuseum met de afkorting RNSM.

V.D. Roeper en G.J.D. Wildeman, *Reizen op papier. Journalen en reisverslagen van Nederlandse ontdekkingsreizigers, kooplieden en avonturiers*. Zutphen, Walburg Pers 1996. (Jaarboek NSA)

Bevat een index op de behandelde werken met een aanduiding als ze in de collectie van Het Scheepvaartmuseum aanwezig zijn.

2.8 Tentoonstellingscatalogi

C.M.W. Kluts en M. van Eunen (ed.) *Boek Ahoy!!*. Stormen, zeeslagen en andere ontberingen binnen de kaft van het Nederlandse kinderboek. Amsterdam, Rijksmuseum Nederlands Scheepvaart Museum, 1992.

Boekje behorend bij de tentoonstelling Boek Ahoy!!, gehouden in het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam van 3 oktober 1992 – 3 januari 1993. Bevat een overzicht van Nederlandstalige maritieme kinderboeken (veel meer titels dan in de collectie van Het Scheepvaartmuseum aanwezig is). Het overzicht vermeldt niet waar de boeken te vinden zijn.

Karel Bostoën (e.a.) *Bontekoe. De schipper, het journaal, de scheepsjongens* Zutphen, Walburg Pers, 1996.

Uitgegeven in het kader van de gelijknamige tentoonstelling in het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam van 2 maart tot 30 juni 1996. Een bundel artikelen over het leven en de reizen van Bontekoe, de literaire aspecten van zijn 'journaal' en de bewerkingen voor de jeugd. o.a. door Johan Fabricius.

2.9 Handschriften en archieven

De handschriften collectie bevat ca. 3000 items waaronder enkele zeer waardevolle items (bijvoorbeeld: handschrift voorbereiding Eerste Schipvaart; Van Rensselaer-collectie). Er zijn ca. 400 originele scheepsjournalen waarvan ca. 80% uit de negentiende eeuw. Er is een belangrijke collectie 'leerboeken' in handschrift op het gebied van de navigatie. Zeer weinig instituten in Nederland verzamelen handschriften op het gebied van de scheepvaart en in nog minder kunnen deze binnen de context van de scheepvaart goed bestudeerd worden. Er is een aantal belangrijke archiefcollecties van met name Nederlandse zeevarende families die veel meer onderzoek behoeven (bijv Melvill van Carnbee, Dedel, Dyserinck, Van Braam), de collecties van de historici Elias en Warnsinck, het archief van het Comité voor IJszeevaart (poolschoener Willem Barents).

Ruud Lindeman, Yvonne Scherf, Rudolf Dekker *Reisverslagen van Noord-Nederlanders uit de zestiende tot begin negentiende eeuw. Een chronologische lijst* Haarlem, Stichting Egodocument, 1994. (zie ook: <http://www.egodocument.net/reisverslagen.html>)

Landelijk inventarisatie van reisverslagen in manuscript van privé-personen (totaal 497 stuks) Beschrijft uitvoerig 15 handschriften in de collectie van Het Scheepvaartmuseum. Het bijbehorende werk van dezelfde auteurs: *Egodocumenten Noord-Nederlanders uit de zestiende tot begin negentiende eeuw. Een chronologische lijst* Haarlem, Stichting Egodocument, 1993 beschrijft slechts één document.

V. Roeper *Manuscripten-catalogus Rijksmuseum Nederlands Scheepvaartmuseum. Eerste Gedeelte 1425-1700* Amsterdam, Rijksmuseum Nederlands Scheepvaartmuseum, 1990.

Deze catalogus is in enkele exemplaren aan diverse instellingen in Nederland verzonden. Bevat beschrijvingen van 140 handschriften. De gegevens in deze catalogus zijn een uitdraai uit het collectie-registratiesysteem van het museum en dus compleet aanwezig in de catalogus en op Maritiem Digitaal.

2.10 Bedrijfsdrukkerwerk

Er is een belangrijke collectie folders, brochures en catalogi van maritieme en aanverwante bedrijven. Voor moderne apparatuur zijn handleidingen een onontbeerlijke bron van informatie. Ongeveer 20 jaar tot ca. 2005 heeft de bibliotheek er zich op toegelegd een collectie van folders, brochures, menukaarten van de Nederlandse passagierslijnen aan te leggen. Geen andere instituut heeft dergelijk materiaal op een vergelijkbaar niveau verzameld.

Remmelt Daalder 'Zeelucht scherpt den eetlust. Eetcultuur aan boord van Nederlandse passagiersschepen' In: Henk Dessens, Lucas Veeger, Jan van Zijverden (red.) *Verhalen van het water. Scheepvaart en mensen in de twintigste eeuw* Zutphen 1997 p. 86-92.

Artikel over de ontwikkeling van de menukaart aan boord van passagiersschepen aan de hand van de ca. 1000 stuks in de collectie van Het Scheepvaartmuseum.

3.1 Collectie kaarten en atlassen

Cartografisch materiaal is deels onderdeel van de bibliotheekcollectie van Het Scheepvaartmuseum en deels onderdeel van de algemene museumcollectie.

De cartografische collectie bevat ongeveer 6.000 losse kaarten, het merendeel bestaat uit zeekaarten uit de negentiende en twintigste eeuw. Er is echter ook een zeer goede verzameling stadsplattegronden en -profielen, wereld- en landkaarten uit de zestiende tot de negentiende eeuw. De collectie bevat ongeveer 400 atlassen, waarvan er 300 van voor 1830. De collectie oude atlassen (voor 1830) bevat ca. 20.000 zee- en landkaarten van de gehele wereld.

3.2 Atlassen op www.hetgeheugenvannederland.nl

Twee belangrijke atlasseries zijn online toegankelijk:

- de zogenoemde Atlas Van Loon (genoemd naar de zeventiende-eeuwse eigenaar);
- een uitgebreide Van Keulen atlas, samengesteld ca. 1790.

De atlas Van Loon uit het midden van de zeventiende eeuw bevat de Atlas Major van Joan Blaeu in de Nederlandse editie (9 delen), Nederlandse stedenboeken (Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden in 2 banden) en enkele Italiaanse stedenboeken (de delen: Kerkelijke Staat, Rome, Napels en Sicilië, 3 banden) eveneens van Blaeu. De verzameling bevat tevens de zeventiende-eeuwse zee-atlassen van Pieter Goos en Johannes Janssonius (2 banden). De Van Keulen atlas in zes banden bevat achttiende-eeuwse zeekaarten van nagenoeg de gehele wereld. Het gedigitaliseerde exemplaar bevat in de zesde deel over het VOC-gebied veel extra kaarten, handschriftkaarten en prenten (de laatste vooral uit François Valentijn. *Oud en Nieuw Oost Indië* uit 1724-1726). De afbeeldingen zijn alle van zeer hoge kwaliteit. In totaal zijn er ca. 1.500 kaarten op deze manier toegankelijk.

3.3 Algemeen

W.F.J. Mörzer Bruyns, 'De kartografische verzameling in het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam'. in: *Caert-Tresoor*. jrg. 18 (1999) no. 1. p. 1-7.

Algemeen overzicht van de cartografische collectie van Het Scheepvaartmuseum.

3.4 Gedrukte publicaties

Marcel Destombes *Cartes Hollandaises. La cartographie de la Compagnie des Indes Orientales 1593-1743* Saigon, 1941 (Catalogue des cartes nautique sur parchemin 1300-1700).

Beschrijft 14 manuscriptkaarten op perkament in de collectie van Het Scheepvaartmuseum Amsterdam. Er loopt een project van Explokart (Universiteit Utrecht) voor een geheel nieuwe, wereldwijde inventarisatie.

W.F.J. Mörzer Bruyns *Konst der Stuurlieden. Stuurmanskunst en maritieme cartografie in acht portretten, 1540-2000*. Zutphen, Walburg Pers, 2001 (jaarboek NSA) Hoewel stuurmanskunst (navigatie) het belangrijkste onderwerp is, komt de cartografie ook aanbod. De voorbeelden zijn uit de collectie van Het Scheepvaartmuseum.

C. Koeman, *Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases and pilot books published in the Netherlands up to 1880* - Amsterdam, Theatrum Orbis Terrarum, 1967-1985. 6 Vol.

Behalve Nederlandse atlassen (dwz. inclusief de in Nederland geproduceerde) omvat het ook beschrijvingen van de vroege zeemansgidsen (zestiende en zeventiende eeuw), ook als deze geen kaarten bevatten. De bibliografie vermeldt per atlas een aantal vindplaatsen en in veel gevallen het exemplaar in Het Scheepvaartmuseum.

Peter van der Krogt, *Koeman's Atlantes Neerlandici 't Goy-Houten*, HES, 1997 - 10 vol.

Nieuwe, herziene editie van de voorgaande. Het werk beschrijft gedetailleerd de exemplaren (per band) in een groot aantal bibliotheken, waaronder alle in aanmerking komende atlassen, ca. 250 stuks, in het bezit van Het Scheepvaartmuseum. Tot nog toe zijn er drie delen verschenen: de atlassen van Mercator/Hondius/Janssonius, de folio-atlassen van Blaeu en de atlassen van De Jode en Ortelius.

Mireille Pastoureau, *Les atlas français XVIe-XVIIe siècle. Répertoire bibliographique et étude* Paris Bibliothèque Nationale, 1984.

Uitgebreide cartobibliografie van de kaarten in Franse en in Frankrijk uitgegeven atlassen. Er worden 12 atlassen in de collectie van Het Scheepvaartmuseum beschreven.

Verzameling Mensing in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam. Amsterdam, Frederik Muller & Co., 1923-1925. De catalogus bevat 2825 nummers waarvan een klein aantal door Mensing in bruikleen was gegeven en die later door hem zijn terugtrokken. Rubrieken van belang zijn: Ptolemeus-atlassen (p. 92-97); map-pemonde (p. 98-103); globes (p. 104-108); zeeatlassen p. 109-112; landatlassen p. 113-121); topografie 122-129.

W. Voorbeijtel *Cannenburg, Catalogus der Bibliotheek. Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum*. Amsterdam, z.n., 1960. 2 delen. De catalogus bevat de stand van 1958 en omvat ca. 15.000 titels. Deze catalogus wordt in veel veiling- en antiquariaatscatalogi geciteerd, gewoonlijk als Cat. NHSM. Het bevat beschrijft 123 zeeatlassen, 109 landatlassen en 51 globes. De rubriek zeemansgidsen bevat, vooral in de zestiende en zeventiende-eeuwse, titels met cartografisch materiaal. In de sectie over reis- en landbeschrijvingen zijn eveneens boeken en andere publicaties die cartografisch materiaal bevatten.

Dirk de Vries e.a. *The Van Keulen Cartography. Amsterdam 1680-1885* Alphen aan den Rijn, Canaletto Repro-Holland, 2005. De catalogus beschrijft 613 manuscript zee- en landkaarten van de firma Van Keulen waarvan 22 in het Scheepvaartmuseum Amsterdam. Het bevat tevens een overzicht van alle 404 losse kaarten die de firma heeft geproduceerd waarbij intensief van de collectie van Het Scheepvaartmuseum gebruik is gemaakt en naar de betreffende kaart in de collectie wordt verwezen.

Erik Walsmit e.a. *Spiegel van de Zuiderzee. Geschiedenis en cartografie van de Zuiderzee en het Hollands Waddengebied* Houten, Hes & De Graaf, 2009. Bevat een carto-bibliografie van de gedrukte hydrografische kaarten (losse kaarten en in atlasen) van de Zuiderzee, de westelijke Waddenzee en de zeegaten van Texel en het Vlie tot de afsluiting van de Zuiderzee in 1932. Het beschrijft diverse kaarten uit de collectie van Het Scheepvaartmuseum.

W.J. van der Werff *Catalogus der bibliotheek van het Departement van Marine, bijgewerkt tot ultimo December 1911.* 's-Gravenhage: Gebroeders van Cleef, 1912. + W.J. van der Werff

Eerste vervolg, *loopende van 1 Januari 1912 tot ultimo December 1916, met naamlijst van alle schrijvers wier werken in die bibliotheek zijn opgenomen.* 's-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij, 1917.

Het 'eerste vervolg' (p. 70-108) bevat behalve de aanvullingen ook de ca. 165 beschrijvingen van atlastitels in het bezit van het Departement van Marine. In een exemplaar van Het Scheepvaartmuseum van deze catalogus zijn met rood potlood ca. 130 titels aangegeven die in 1919 in bruikleen zijn gegeven aan Het Scheepvaartmuseum.

Günter Schilder & Hans Kok, *Sailing for the East : history & catalogue of manuscript charts on vellum of the Dutch East India Company (VOC), 1602-1779.* Houten: Hes & De Graaf, cop. 2010.

Met index en literatuuropgave.

3.5 Tentoonstellingscatalogi

Catalogue de l'exposition d'ancienne cartographie Néerlandaise 1540-1800 au Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum Amsterdam a l'occasion du Congres International de Geographie 1938 Leiden, E.J. Brill, 1938.

Het merendeel van de 197 nrs in deze catalogus is uit de collectie van Het Scheepvaartmuseum. Het is aangegeven in welke collectie de kaarten en andere stukken zich bevinden.

Catalogus van de tentoonstelling 'Met lood en lijn'. Maritiem Museum 'Prins Hendrik' ... 18 juli - 30 september 1974. Den Haag, Chef der Hydrografie, 1974.

Begeleidende publicatie bij de tentoonstelling ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Dienst der Hydrografie in het Maritiem Museum 'Prins Hendrik'. Bevat lijst tentoongestelde objecten waarvan vele uit Het Scheepvaartmuseum. Het is aangegeven in welke collectie de kaarten en andere stukken zich bevinden.

E.O. van Keulen (ed.) *In de Gekroonde Lootsman. Het kaarten-, boekuitgevers en instrumentenmakershuis Van Keulen te Amsterdam 1680-1885*. Utrecht, 1989. Begeleidende publicaties bij gelijknamige expositie in Het Scheepvaartmuseum. Bevat o.a een catalogus van de tentoongestelde objecten met de vermelding in welke collectie de stukken zich bevinden.

Marijke Donkersloot-de Vrij *Drie generaties Blaeu. Amsterdamse cartografie en boekdrukkunst in de zeventiende eeuw*. Zutphen 1992. Begeleidend boek bij een expositie in Het Scheepvaartmuseum. Bij de expositie hoort een boekje met een catalogus van de objecten en de begeleidende teksten: *De familie Blaeu = the Blaeu family*, Amsterdam, 1992.

4.1 's Lands Zeemagazijn

P.C. van der Heiden Bouwhistorische aantekening. Amsterdam Kattenburg 's Lands Zeemagazijn Haarlem, Rijksgebouwendienst, 1998.

Allan Lemmers *Van werf tot facilitair complex. 350 jaar marinegeschiedenis op Kattenburg*. Den Haag, Nederlands Instituut voor Militaire Historie, 2005

S. de Meer *'s Lands Zeemagazijn* Zutphen Walburg Pers, 1994 (Kleine Monumentenreeks).

S. de Meer *"Tot gebruik gebragt in negen maanden". De bouw van 's Lands Zeemagazijn te Amsterdam (1655-1657)*. Leiden, z.n. 1992.

Doctoraalscriptie kunstgeschiedenis Universiteit Leiden.

Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam. Bouwhistorisch onderzoek. Utrecht, De Fabryck Bureau voor Gebouwhistorisch Onderzoek, 2004.

4.2 Depotgebouw Het Behouden Huis

Renée Jongejan e.a. (red.) *Depot Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam. Het Behouden Huis*. Amsterdam, Nederlands Scheepvaartmuseum, 2001.

Overzicht Jaarboeken Het Scheepvaartmuseum

Jaarboeken 1991 - heden

De jaarboeken die het museum sinds 1991 uitbrengt bieden een goede introductie op de behandelde onderwerpen en geven inzicht in de collectie van het museum.

1) 1991

H. Hazelhoff Roelfzema, met bijdr. van S. de Meer (e.a). *Roeien met de Riemen. 75 jaar Vereeniging Nederlandsch Historische Scheepvaart Museum*. Amsterdam, Otto Cramwinkel, 1991.

2) 1992

R.B. Prud'homme van Reine (e.a). *Ter Navolging. Maritieme kunst en curiosa uit de Kweekschool voor de Zeevaart*. Zutphen, Walburg Pers, 1992

3) 1993

Henk Dessens en Floris Hin. *Geschiedenis en restauratie van de haringlogger VL 92 Balder*. Zutphen, Walburg Pers, 1993

4) 1994

W.F.J. Mörzer Bruyns. *The Cross Staff. History and Development of a Navigational Instrument*. Zutphen, Walburg Pers, 1994

5) 1995

J.C.A. Schokkenbroek en C.E. Zonneville Heyning. *Kunst op het water. Nederlandse scheepssier 1650 - 1850*. Zutphen, Walburg Pers, 1995

6) 1996

V.D. Roeper en G.J.D. Wildeman. *Reizen op papier. Journalen en reisverslagen van Nederlandse ontdekkingsreizigers, kooplieden en avonturiers*. Zutphen Walburg Pers, 1996.

7) 1997

Henk Dessens, Lucas Veeger en Jan van Zijverden (red.). *Verhalen van het water. Scheepvaart en mensen in de twintigste eeuw*. Zutphen, Walburg Pers, 1997.

8) 1998

Henk Dessens en Elisabeth Spits. *Schepen in het klein. Geschiedenis en typologie van het Nederlandse scheepsmodel*. Zutphen, Walburg Pers, 1998.

9) 1999

Remmelt Daalder, met tekstbijdr. van Grad de Graaff. *Tekenen op zee. Reizende kunstenaars en creatieve zeelieden. 1750-2000*. Zutphen, Walburg Pers, 1999.

10) 2000

Remmelt Daalder. e.a. (red.). *Scheepvaart voor de lens. Maritieme fotografie in Nederland*. Zutphen, Walburg Pers, 2000

11) 2001

W.F.J. Mörzer Bruyns *Konst der Stuurlieden. Stuurmanskunst en maritieme cartografie in acht portretten, 1540-2000*. Zutphen, Walburg Pers, 2001

12) 2002

Frits Loomeijer *De Insulinde. Geschiedenis van een legendarische motorreddingboot*. Zutphen, Walburg Pers, 2002.

13) 2003

Remmelt Daalder (red.) *Ontdekking van de Wereld. Nederlanders in onbekend vaarwater (1600-2000)*. Zutphen, Walburg Pers, 2003.

14) 2004

Remmelt Daalder (hoofdred.) *Maritieme Geschiedenis van Nederland in 70 hoogtepunten*. Zutphen, Walburg Pers, 2004.

15) 2005

Remmelt Daalder (red.) *Schepen van de Gouden Eeuw* Zutphen, Walburg Pers, 2005.

16) 2006

Diederick Wildeman *De wereld in het klein. Globes in Nederland* Zutphen, Walburg Pers, 2006

17) 2007

Elisabeth Spits. *Nederlandse jachten 1875-1975. Ontwerp en bouw van zeil – en motorjachten* Zutphen, Walburg Pers, 2007

NB Sinds 2008 is het jaarboek een gemeenschappelijke uitgave van het Nederlands Scheepvaartmuseum in Amsterdam en Maritiem Museum Rotterdam.

18) 2008

Remmelt Daalder e.a. *Havens van Amsterdam en Rotterdam sinds 1870* Zutphen, Walburg Pers, 2008.

19) 2009

Jeroen ter Brugge, Gerbrand Moeyes, Elisabeth Spits (red.) *Scheepsbouw in perspectief. Werven in Nederlands circa 1870-2009*. Zutphen, Walburg Pers, 2009.

20) 2010

Joost Schokkenbroek, Jeroen ter Brugge *Kapers & Piraten: Schurken of Helden?* Zutphen, Walburg Pers, 2010.

21) 2011

Irene Jacobs, Joost Schokkenbroek (red.) *Nederland – Engeland : Reflecties over zee* Zutphen, Walburg Pers, 2011.

22) 2012

Joost Schokkenbroek, Ron Brand (red.), *Noordzee : Nederlandse kustcultuur in woord en beeld*. Zutphen, Walburg Pers, 2012.

23) 2013

Sjoerd de Meer, Joost Schokkenbroek (red.), *Hoogtij : Maritieme identiteit in feesten, tradities en vermaa* . Zutphen, Walburg Pers, 2013.